

Persbericht 3 januari 2012

Aanbestedingsleed: oude kwalen en nieuwe remedies

Aanbestedingen architectuuropdrachten 4^e kwartaal 2011

Wat velen vreesden is waarheid geworden: de negatieve spiraal van het crisisjaar 2010 zet door in 2011. De vraaguitval zet door en manifesteert zich nu ook in het aantal aanbestedingen. Dat aantal daalt enorm (-25%) ten opzichte van 2010. De opmars van geïntegreerd aanbesteden stagneert. Het betreft wel de helft van alle aanbestede architectuuropdrachten, geïntegreerde opdrachten zijn niet meer weg te denken in de architectuurpraktijk. Deelnemers aan aanbestedingen blijven oplopen tegen buitenproportionele eisen, criteria en transactiekosten. Gelukkig is de aanbestedingspraktijk in beweging. De discussies rondom de nieuwe Aanbestedingswet zijn veelbelovend, al roept het voortdurende uitstel van de behandeling van het wetsvoorstel frustraties op. Het Steunpunt en Architectuur Lokaal publiceerden een vernieuwde versie van KOMPAS light. En op de valreep presenteerde Europa voorstellen voor de herziening van de aanbestedingsrichtlijnen. Hoewel deze ontwikkelingen (op termijn) enige verlichting kunnen bieden, is het natuurlijk geen directe oplossing voor de economische misère.

Nek-aan-nek-race

Het Steunpunt registreerde in het vierde kwartaal in totaal 40 nieuwe aanbestedingen voor architectuuropdrachten. Dit aantal ligt aanzienlijk lager dan het aantal (58) in het vierde kwartaal van 2010. Wanneer de architectuuropdrachten uitgesplitst worden in traditionele contracten (architectendiensten) en geïntegreerde contracten (D&B tot en met DBFMO) valt op dat er sprake is van een nek-aan-nek-race: nagenoeg de helft van de architectuuropdrachten (19) werd geïntegreerd aanbesteed.

Over het gehele jaar 2011 valt op dat het aantal aanbestedingen fors is afgenomen ten opzichte van het vorige jaar: 159 tegenover 214 aanbestedingen, een afname van van zo'n 25%. Een trendbreuk manifesteert zich; voor het eerst sinds de invoering van het Bao neemt het aantal aanbestedingen af. Blijkbaar kan de verbeterende naleving van de aanbestedingsplicht de enorme vraaguitval onder invloed van de economische malaise niet langer camoufleren. Met name de geroutineerde aanbesteders, de rijksoverheid en grote gemeenten, besteedden minder opdrachten aan in 2011. Het geïntegreerd aanbesteden heeft een flinke opmars gemaakt ten opzichte van traditonele architectenselecties sinds de tweede helft van 2010. In 2011 stabiliseert de verhouding rond fifty-fifty: 86 architectenselecties, 73 aanbestedingen van geïntegreerde opdrachten.

Het teruglopende aantal opdrachten zet natuurlijk druk op de procedures. Veel marktpartijen willen meedingen, maar uiteindelijk kan er maar een de opdracht krijgen. Ook hier is sprake van een nek-aan-nek-race. Van de 86 aangekondigde architectenselecties in 2011 heeft het Steunpunt voor 39 het resultaat achterhaald: 33 aanbestedingen resulteerden in een gunning, 6 mislukten er tot nu toe. De overige procedures lopen nog. De 33 opdrachten werden aan 28 verschillende bureaus gegund. Geen enkel architectenbureau wist meer dan twee aanbestedingen te winnen in 2011. Het is natuurlijk fantastisch dat de opdrachten over meer bureaus gespreid worden, maar deze spreiding heeft ook een keerzijde. Als bureaus een jaar lang deelnemen aan aanbestedingen en er slechts één of hooguit twee weten te winnen, is de kans reëel dat de investeringen

(transactiekosten) in geen verhouding staan tot de verworven opdrachten. Onlangs nog liet de BNA weten dat de transactiekosten van aanbestedingen voor de architectenbranche veel te hoog zijn. Er zijn nog onvoldoende resultaten bekend van geïntegreerde aanbestedingen in 2011 om hier zinnige uitspraken over te doen.

Europa langzij?

De proportionaliteit van eisen en criteria in aanbestedingen, de transactiekosten van dergelijke procedures en de beperkte mededingingskansen voor het MKB en jonge en startende ondernemers blijven omstreden onder architecten, aannemers en ontwikkelaars. Maar ook opdrachtgevers zijn niet gelukkig met de aanbestedingsregels. In 2011 werden tal van initiatieven genomen om de aanbestedingspraktijk te verbeteren. De BNA zocht toenadering tot de bouwmanagementbureaus; samen stelden zij het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Aanbesteden op. Ook de overheid zat niet stil. In juni publiceerde het rijk nieuwe inkoopvoorwaarden, in oktober werd de BIBOB-verklaring ingetrokken om plaats te maken voor één uniforme eigen verklaring voor alle uitsluitingsgronden én minimumeisen. Ook werd het consultatiedocument Gids Proportionaliteit gepubliceerd en wordt de laatste hand gelegd aan de Richtsnoeren bij het Aanbesteden van Leveringen en Diensten. Ten slotte is er de nieuwe Aanbestedingswet, die nu bij de Tweede Kamer ligt, al wordt de behandeling van het wetsvoorstel voortdurend uitgesteld. De verwachtingen zijn hooggespannen. Professionalisering van de opdrachtgevers en uniformering van de procedures moeten lastenverlichting, proportionaliteit en (rechts)zekerheid faciliteren. Hoe dat precies moet, daar verschillen de meningen over: moet de wetgever dit afdwingen bij wet of moet dit gestimuleerd worden met flankerend beleid?

Europa heeft ook niet stilgezeten. Na een consultatieronde afgelopen voorjaar publiceerde de Europese Commissie vlak voor het kerstreces voorstellen voor de herziening van de Europese aanbestedingsrichtlijnen. De Commissie wil de Europese aanbestedingsregels eenvoudiger en flexibeler maken, zodat inkopers efficiënter kunnen inkopen, de transactiekosten naar beneden gaan en het MKB en *crossborder* inschrijvers een betere uitgangspositie krijgen. De aanpassingen bieden aanknopingspunten om de Nederlandse aanbestedingspraktijk van architectuuropdrachten te verbeteren. Een kleine greep uit de voorstellen: de financiële geschiktheidseisen worden uitputtend opgesomd (andere eisen zijn niet meer toegestaan), de termijn van referentieprojecten voor diensten wordt verruimd tot 5 jaar (is nu 3 jaar), het gebruik van eigen verklaringen wordt verplicht, de introductie van een Europees aanbestedingspaspoort en het gunningscriterium laagste prijs wordt vervangen door laagste kosten. De strekking van de aanpassingen is positief, maar het gaat wel om voorstellen die nog geamendeerd kunnen worden. Ook zal het nog wel enkele jaren duren voordat ze daadwerkelijk geïmplementeerd zijn in Nederland.

KOMPAS light 2.0

Op 24 november lanceerden het Steunpunt en Architectuur Lokaal een verbeterde versie van het KOMPAS light op www.ontwerpwedstrijden.nl: KOMPAS light 2.0. Deze tool is een handig hulpmiddel bij het opstellen van de leidraad van een aanbesteding voor architectendiensten. Het nieuwe KOMPAS is zeer positief ontvangen, getuige het grote aantal reacties en nieuwe accounts. De VNG wil KOMPAS light 2.0 actief promoten onder haar achterban. De BNA en de NLPB raden het gebruik van KOMPAS light van harte aan. De eerste aanbesteding met KOMPAS light 2.0 is inmiddels een feit. Bouwmanagementbureau Hevo heeft de primeur.

Informatie

Michel Geertse, info@ontwerpwedstrijden.nl
www.ontwerpwedstrijden.nl